
Inovativno mesto

Author(s): Andrej POGAČNIK

Source: *Urbani Izziv*, No. 14, INOVATIVNO MESTO (november 1990), pp. 31-33

Published by: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/44179950>

Accessed: 24-09-2018 11:49 UTC

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

This article is licensed under a Attribution 4.0 International (CC BY 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

JSTOR

Urbanistični inštitut Republike Slovenije is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Urbani Izziv*

Andrej POGAČNIK

Inovativno mesto

Naslov je enigmatičen: ali so uredniki Urbanega izziva mislili na mesto, ki spodbuja, pospešuje, terja inovativnost meščanov? Ali gre za mesto, ki je kot kak futuristični monstrum, robot in moloh samo inovativno, ki samo izumlja novotarije? In končno, ali gre za inovativen produkt urbanistov, torej za mesto, ki je samo po sebi inovacija, iznajdba? Kot urbanist se odločam za slednji pomen, ki je za naš poklic tudi najbolj smiseln in potreben.

Torej, kakšno mesto - kot inovacijo - moramo po mojem načrtovati?

Nova mesta, kot si jih po navadi predstavljamo urbanisti, nimajo bodočnosti oziromapo njih ne bo nikakršne potrebe. Mesto kot enotna fizična gmota bo izginilo, nadomestila ga bo urbano organizirana regija, urbani način življenja - bodisi v starih mestih, v predmestjih, na podeželju. Urbani, svetovno "civilni" in hkrati uniformni vzorec bo docela prevladal in zabrisal razlike od ruralnega okolja, izenačil bo regionalne in nacionalne posebnosti.

Ustavitev in celo nazadovanje demografske rasti in urbanizacije v razvitem svetu ne bo več dajala osnovnega razloga za rast mest. Potrebe zaradi obstoječega primanjkljaja stanovanj, trga, izbire in tekmovanja se bodo sčasoma zasitile v okviru zgoščanja, zarobitve naselij in zlasti prenove. Tudi prestrukturiranje industrije se bo postopoma začelo izvajati znotraj obstoječih lokacij propadajočih podjetij. Tako bo izginil prastrah urbanistov, da morajo zasedati nove in nove površine in onesnaževati okolje. Njihova naloga bo v humanizaciji, "pomestenju" mest, "povaščanju" vasi, pejsažnem oblikovanju in izboljšanju stanja okolja.

Pri projektiranju mesta kot inovacije moramo izhajati iz *geniusa loci*, iz vsakokratne krajine, pejsaža, ekosistema. Torej naj bo vsako inovativno

mesto drugačno, specifično in unikatno, torej inovacija zase. Toda s tem še nismo odgovorili na vprašanje, kako naj bo organizirana nova urbana aglomeracija?

Odgovor na to vprašanje nam že danes dajejo urbane regije najbolj razvitih dežel sveta - Nemčije, Nizozemske, Švice, ZDA, Japonske. Izrazito "lekcijo" pa nam dajejo tudi visoko razvite turistične regije, saj se v njih materializirajo vse želje modernega človeka po najbolj učinkoviti, udobni in okolju prijazni organizaciji prostora. Ker je turizem popolnoma tržno "blago", omogoča klientu, da vsaj za kratek čas v letu optimizira svoje bivalne, športno-rekreacijske, v precejšnji meri pa tudi nakupovalne in kulturne potrebe. Docela izvzete so samo delovne in učno-vzgojne funkcije.

Moderni turist želi alternativno izbiro med hotelskim silosom, majhnim penzionom, kamp prikolico, šotoriščem, bungalovom, aglomeracijo, ki simulira mediteransko ali alpsko vas, itd. Vrača se k miru, zelenju, individualnosti, toda ne želi si izolacije. Povsod si želi dobrih prometnih in informacijskih zvez, servisov in komunalnih storitev. Če se mu zahoče čara starih mestnih jeder ali vasi, vrveža, bazarja in kulturnega utripa - gre v najbližje prenovljeno historično središče ali celo v njegov surogat. Tu zadosti večini svojih nakupovalnih, kulturnih, estetskih in gastronomskih potreb. Zlasti in predvsem pa si želi ohranitve naravnih lepote, pa njihove dostopnosti in uporabnosti hkrati, čistega okolja, pejsažnih kvalitet, ruralnega zaledja...

Lekcija modernih turističnih regij je poučna, saj so te vedno korak pred siceršnjim urbanizmom in planiranjem.

Mesto prihodnosti mora - preprosto povedano - optimizirati, sumirati, omogočiti vse človekove potrebe po

najbolj ustreznem bivalnem, delovnem, rekreacijskem, izobraževalnem, kulturnem in drugem okolju.

Od pamtiveka je bila stalna želja ljudi, da živijo v mestu in na podeželju hkrati, da uživajo vrvež urbsa ter mir in zelenje province. Toda to je bilo dano le maloštevilnim: rimski aristokraciji v rustikalnih vilah, renesančnim plemičem v dvorcih, tovarnarjem v podeželskih gradičih, rdečim baronom v dačah in lovskih kočah. Moderna telekomunikacijska sredstva, zlasti televizija, videofon, računalniške informacijske mreže in delo na domu, bodo zmanjšala potrebo po fizičnih stikih med ljudmi in po življenju v mestu. Živeti v stiku z naravo, v miru in zelenju pa bo stalna in še naraščajoča potreba ljudi. Po raziskavah javnega mnenja bo torej 60-70% prebivalcev živelo v zelenih suburbijah, v bolj ali manj gostih in individualiziranih naseljih, vrstnih, verižnih, atrijskih, terasnih in podobnih hiš. Pribl. 10% prebivalcev "mest" bo želelo še vedno živeti v luksuznih apartmajih, varnih in ograjenih; kakih 10% zlasti mlajših, samskih in tistih z "drugačnim" življenjskim stilom v garsonjerah ali samskih domovih - večinoma kot prehodno obliko bivanja. Bistveno večji delež učence se mladine v velikih izobraževalnih centrih bo zahteval več študentskih naselij, dijaških domov. Zaradi staranja prebivalstva, osamljenosti in ogroženosti starih bodo rasla naselja kondominijev, starostnih domov, penzionov in sanatorjev.

Prebivalci "sedanjih" mest, zlasti tistih iz blokov in starih delov mest bodo gradili ali kupovali vikende, prenavljali stare vaške hiše, pastirske stanove in zidanice. Trg delovne sile bo od mnogih terjal alternativne načine bivanja - mobilne hiše (mobil homes), hotele ali stanovanja za poslovneže ipd.

Sestavni del inovativne regije bo tudi kulturna agrarna krajina z novimi, prenovljenimi družinskimi kmetijami. V tej pluralni urbano-ruralni krajini bodo naselja prepletana s

prostori za vrtičkarstvo, polji, gozdiči, rekreacijskimi in naravovarstvenimi območji. Le monokulturne farme in veliki kompleksi proizvodnih gozdov bodo umaknjeni iz teh zgostitvenih predelov.

Pri planiranju in načrtovanju industrije, proizvodne obrti in servisov bosta glavni vodili ekologija in prostota izbira delovnega mesta, torej industrijske, servisne in obrtne cone v predmetjih - ali v prostorih med večjimi mesti - na ekološko sprejemljivih lokacijah ali kot prenova obstoječih con.

Vsa preskrba, razen osnovne, se bo vse bolj usmerjala k regionalnim nakupovalnim središčem. Tudi vsa druga superstruktura se bo koncentrirala v velikih specializiranih centrih - šolskih, znanstvenih, zdravstvenih, kulturnih, športnih, rekreacijskih, obrtno-servisnih ... Tudi prenovljena zgodovinska jedra mest in vasi se bodo spreminjala v nakupovalna središča, dopolnjena s kulturnimi, gostinskimi programi, šarmom in identiteto. (V Ameriki, kjer tega nimajo, gradijo nakupovalne centre v stilu italijanskih vaških piazzet, francoskih mestec ipd.)

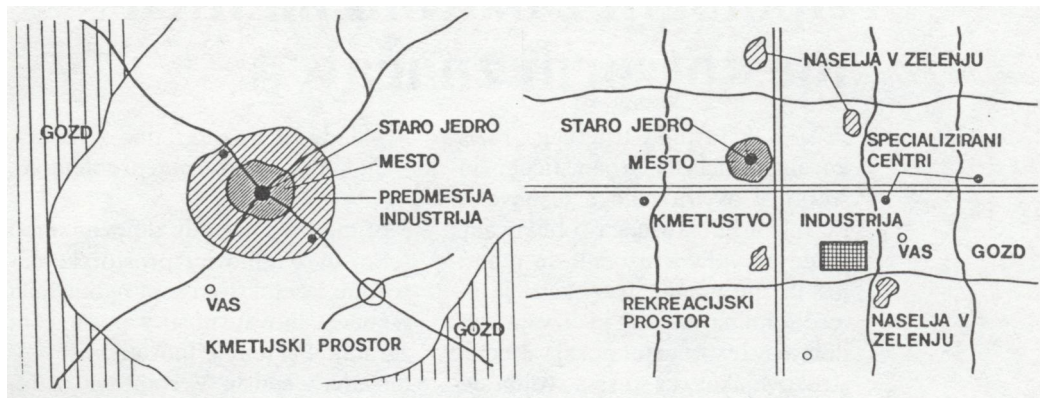
Moderni urbani človek bo na eni strani državljan sveta, na drugi pa bo iskal specifično lokalno identiteto v navezanosti na svoje mesto, vas ali specifično krajino: zato rast zelenih suburbij na eni strani in prenova historičnih središč na drugi.

Tak "model" inovativnega mesta pa bo omogočala le visoko razvita, hierarhična in raznovrstna prometna, informacijska in komunalna infrastruktura. Radialno - koncentrične mreže, ki forsirajo centralne lokacije, bodo vse bolj nadomeščali ortogonalni sistemi, ki enakovredno napadajo prostor. Komunikacije v tako urbano organizirani regiji bodo hitrejšje kot danes znotraj velemest.

V ospredju inovativnega mesta ali bolje, inovativne regije bo seveda ekologija. Naselja, industrijske cone, centri bodo utopljeni v zelenje, območja koncentracij bodo kompenzi-

Tradicionalna organizacija urbane regije

Nova organizacija "inovativne" urbane regije

rana z obsežnimi kompleksi nedotaknjene narave, kmetijskih območij, rekreacijskih con, gozdov... Ne le, da bo moral biti razvoj ekološko sprejemljiv, temvečbo moral biti sprejemljiv tudi za sosednje regije in v veliki meri tudi ekološko samozadosten: bioklimatske zgradbe, ponovna uporaba sanitarne vode za čiščenje ulic, zalivanje, samoočiščevanje odplak, reciklaža odpadkov, njihovo deponiranje v okviru lastnega območja, čim večja samooskrba z biološko čisto hrano, vrtničarstvo in še in še. Izvoz nesnage "drugam" ne bo mogoč. Varčevanje z energijo, pospeševanje daljinskega ogrevanja, javnega transporta ... Vsaka večja lokacija bo podvržena oceni vplivov na okolje po mednarodnih standardih. Toda znotraj vnaprej določenih, planiranih con namenske rabe bo mogoče svobodno tekmovalno investitorjev, zakonitost trga in načelo uspešnosti. Sprejemljiv, enoten dizajn, "regionalno tipiko" zgradb bo zagotavljal konsenz, kaj to je, učinkovito izvajanje in kontrola. Divje rasti in nekontroliranih posegov v okolje in črni gradnji ne bo, kot jih ni v drugih visoko civiliziranih družbah. Represivni aparat za odpravljanje le-teh ne bo smel poznati milosti.

Tako organizirana inovativna regija bo torej zagotavljala prednosti mes-

ta in podeželja hkrati, uresničevala željo po koncentraciji ter disperziji, varstvu okolja in gospodarski učinkovitosti, po lokalni identiteti, nacionalni enotnosti in svetovni povezanosti.

Razmišljanje, vizija, ki jo ponujam, je torej blizu C. N. Ledouxu, F. L. Wrightu in L. Mumfordu. Docela zanika Corbusierja, Archigrama, Tangeja, Solerija, Richterja ali Mutnjakoviča. Po mojem so bili ti med zadnjimi vizionarji urbanih čebelnjakov in človeških termitnjakov. Povsem nasprotna je ideja o blokovnih mestih socialističnih udarnikov, toda enako jo skrbi nehumanost ameriškega Lewittowna. Izhaja iz evropske - in naše - tradicije spleta mestain podeželja, ki se z novim tehnološkim in kulturnim razvojem dviguje na novo, višjo raven sinteze in harmonije.

prof. dr. Andrej Pogačnik, dipl. inž. arh.,
Katedra za prostorsko planiranje, FAGG,
Ljubljana.